O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
JAMOAT XAVFSIZLIGI UNIVERSITETI

AXROROV B.J., XALILOV N.O.

KIBER JINOYATLAR

O‘quv qo‘llanma

TOSHKENT

KBK -67.408
A - 95

O‘quv qo‘llanma O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti Ilmiy Kengashi tomonidan nashr etilishi uchun tavsiya etilgan (№ 8 -bayonnoma, 2-mart 2023 yil)

O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2023 yil 22 dekabr kunidagi “O’quv-uslubiy hujjatlarni tasdiqlash, kelishuvga kiritish hamda o’quv adabiyotlarini nashrga tavsiya berish to’g’risida” gi 537-son buyrug’iga asosan nashrga tavsiya etilgan.

Mualliflar jamoasi:

Axrorov B.J. – *1, 5, 6 boblar;*Xalilov N.O. – *2, 3, 4 boblar.*

Kiber jinoyatlar. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti, 2024 - 159 b.

Dunyoda integrallashuv jarayonlarida global kiber makon imkoniyatlariga kirib borilgani sari rivojlanishning globallashuv va raqamlashtirish dunyo hamjamiyati iqtisodiyoti va ilm-fani uchun ijobiy, xalol rivojlantiruvchi vosita bo‘libgina qolmay, jinoyatchilkni, jumladan, kibermakon jinoyatchiligining yangicha mexanizmlarni vujudga kelishi va rivojlanishi uchun ham imkoniyatlar yaratadi. Ilm-fan tadqiqotlari shuni ko‘rsatadiki, jinoyatchilikning ayrim turlari avvalgi oddiylikdan takomillashgan, ilmiy yutuqlar imkoniyatlaridan keng foydalangan xolda yangicha ko‘rinishlarga aylanib, kiberjinoyatchilikka aylanib borayapdi. Jinoyatchilikning bu tarzdagi globallashuv taxdidlari ko‘lamining ham xavfliligi ortib borishiga sabab bo‘lmoqda. Shunday ekan, kiberjinoyatchilik aloxida tadqiqot olib borish, maxsus kurslarda o‘qitish zaruratlarini ham vujudga keltirmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti kursantlari va talabalari uchun “Kiber jinoyatlar” Maxsus o‘quv kursi sifatida o‘rganish uchun, ilmiy tadqiqotlar olib boruvchilarga, shuningdek, ushbu jinoyatlarning tergov va sud amaliyotida foydalanishlari uchun tavsiya etiladi.

Taqrizchilar:

Astanov I.R.	O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish Akademiyasi Kriminalistika va sud ekspertizalari kafedrasi boshlig‘i, Y.f.d., professor
Nurmuxammedova G.B.	O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti Jinoiy-huquqiy fanlar kafedrasi dotsenti, Y.f.f.d. (PhD), dotsent

© Axrarov B.J., Xalilov N.O., 2024
© O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti, 2024

MUNDARIJA

SO‘Z BOSHI 6
I BOB. KIBERJINOYATLAR FANI TUSHUNCHASI, MANB’ALARI VA IJTIMOIY XAVFLILIGI 9
Blits savollar 9
§1. Kiberjinoyatlar fani tushunchasi, tizimi va maxsus fan sifatida shakllanish zarurati 9
§2. Kiberjinoyatlar fani manba’lari, ta’lim olish prinsplari va metodlari 16
§3. Kiberjinoyatlarning ijtimoiy va huquqiy xavfliligi masalalari 17
1 bob yuzasidan seminar mashg‘uloti savollari 21
II BOB. KIBER JINOYATLAR HAQIDAGI QONUNLAR VA ULARNING RIVOJLANISHI. KIBER JINOYATLARNING OBYEKTLARI: AXBOROT XAVFSIZLIGI, SIYOSIY, IQTISODIY, IJTIMOIY, JAMOAT VA BOSHQA XAVFSIZLIKLAR 22
Blits savollar 22
§1. Kiberjinoyatlar haqidagi qonunlar va ularning rivojlanishi. 22
§2. Kiberjinoyatlarning obyektlari: axborot xavfsizligi, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy, jamoat va boshqa xavfsizliklar 29
Kazuslar 33
III BOB. KIBERJINOYATLARDA QILMISH, OQIBAT VA BOSHQA ZARARLARI. DAVLAT, JAMOAT VA AXBOROT XAVFSIZLIGIGA ZARARNI BAXOLASH. 39
Blits savollar 39
§1. Kiber jinoyatlarda qilmish, oqibat va boshqa zararlari 39
§2. Kiber jinoyatlarda Davlat, jamoat va axborot xavfsizligiga zarar tushunchasi 42
3. Kiber jinoyatlarda zararni baxolash 43
Nazorat savollari 46
Kazuslar 47

IV BOB. KIBERJINOYATLARDA AYBNING SHAKLI VA ULARNING JINOYATNI KVALIFIKATSIYA QILISHGA TA'SIRI 51
Blits savollar 51
§1. Kiberjinoyatlarda aybning shakli 51
§2. Kiberjinoyatlarda jinoyatni kvalifikatsiya qilish 53
§3. Kiberjinoyatlarga qarshi kurashishga doir xorijiy tajriba amaliyoti. 54
Kazuslar 63
V BOB. KIBER JINOYATLARNING KO'PLIGI VA BOSHQA JINOYATLAR BILAN JINOYATLAR JAMIDA SODIR ETILGANIDA KVALIFIKATSIYA QILISH 70
Blits savollar 70
§1. Kiber usullardan foydalangan holda sodir etiladigan shaxsga qarshi jinoyatlarni kvalifikatsiya qilish 70
§2. Kiber usullardan foydalangan holda sodir etiladigan tinchlik va xavfsizlikka qarshi jinoyatlarni kvalifikatsiya qilish 75
§3. Kiber usullardan foydalangan holda sodir etiladigan iqtisodiy jinoyatlarni kvalifikatsiya qilish 78
§4. Axborotlashtirish qoidalarini buzish 81
Seminar savollari 89
VI BOB. KIBERJINOYATLARGA QARSHI KURASHDA XORIJIY DAVLATLAR QONUNLARI VA ULARNING QIYOSIY FARQLARI 90
Blits savolalar 90
§1. Kiberjinoyatlarga qarshi kurashda xorijiy davlatlar tajribasi va milliy qonunchilikka implementatsiya qilishning huquqiy va ijtioiy ahamiyati 90
§2. Kiberjinoyatlarga qarshi kurashda AQSH va ayrim g'arb davlatlari qonunchiligi 93
§3. Kiber jinoyatlarga qarshi kurashda MDX davlatlari qonunlari haqida 102
KIBERJINOYATLAR IBORALARI GLOSSARIYSI 107

FOYDALANILGAN VA TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI 148
I. O‘zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi va qonunlari 148
II. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari, qarorlari va murojaatlari 149
III. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Qarorlari 151
IV. Xalqaro konvensiya va bitimlar 152
V. Milliy va horijiy mualliflarning tavsiya etiladigan ishlari 153

AXROROV B.J., XALILOV N.O.

KIBER JINOYATLAR

O‘quv qo‘llanma

Texnik muharrir: Murakayeva Z.I.

Bosishga ruxsat etildi: 04.01.2024 y. Buyurtma № 1. Format 60x84/16.
Times New Roman garniturasi bilan raqamli bosma usulida bosildi.
Hajmi 10,0 sh.b.t. Adadi 15 nusxa.

O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti bosmaxonasi